

особи, по міських поселеннях цей показник складав 537, а в сільській місцевості майже вдвічі більший — 1024 осіб.

Для Хмельницької області в цілому, та її аграрної сфери зокрема характерна демографічна криза: відбувається старіння, депопуляція сільського населення, його міграція до міста. Зазначені процеси негативно впливають на обсяги виробництва, формування бюджету та пенсійне забезпечені області. Тому система управління умовами формування трудових ресурсів регіонів вимагає кардинальних рішень та має бути направлена на забезпечення кількісного і якісного відтворення сільського населення як природної основи формування трудових ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Статистичний щорічник Хмельницької області за 2007 рік. Головне управління статистики в Хмельницькій області. — Хмельницький, 2008. — 431 с.
2. Стан зареєстрованого ринку праці Хмельницької області за 2007 рік. Аналітичний статистичний збірник №4. — Хмельницький, 2008 р.

***Annotation.** In the article the quantitative quantitative and high-quality quality parameters of forming of labour resources of the Khmel'nitskoy area domain are analysed assaid in a period market transformation of economy of country.*

***Key words:** labour resources, labour market, demographic crisis, migration, socio-cultural terms, managements.*

УДК 0089.1

О.С. Вашуленко, аспірантка

*Центру дослідження науково технічного потенціалу та історії науки ім.
Г.М. Доброва НАН України, м. Київ*

ЗМІНИ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ: ВІКОВІ АСПЕКТИ

Робота присвячена проблемам дослідницького потенціалу науки та вікової структури наукових кадрів України. В статті проаналізовані тенденції розвитку наукового потенціалу та вікової структури наукових кадрів України, зокрема розглянута динаміка вікового розподілу докторів і кандидатів наук України. Зроблений висновок, що і надалі продовжується

падіння чисельності дослідників, а аналіз статистичних даних свідчить про подовження старіння наукових кадрів зменшення серед них вікової групи від 31 до 50 років. Проте, Україна є державою, що володіє достатньо вагомим науково-технічним кадровим потенціалом, який відчутно впливає на її соціально-економічний розвиток. Одночасно чисельність наукових кадрів в Україні на відміну від переважної більшості європейських країн зменшується, що погіршує передумови успішної реалізації євроінтеграційних прагнень держави.

Ключові слова: структура кадрового потенціалу науки, динаміка чисельності кандидатів і докторів наук, вікова структура наукових кадрів.

Проблеми дослідницького потенціалу науки, фінансового забезпечення наукових кадрів, залучення молоді до науки є дуже актуальними в багатьох країнах світу, і саме ним присвячена велика кількість досліджень багатьох науковців [1-8].

В період трансформації української науки особливо сильно загострилися кадрові проблеми: старіння кадрів, недостатність молоді в науці та обмежені можливості для їх кар'єрного росту, а також виникли нові проблеми кадрового потенціалу: почала скорочуватися кількість науковців продуктивного віку (молодих та середніх вікових груп, які були вимушені або виїжджати за кордон, або змінювати сферу діяльності).

Все це вплинуло на стан наукового потенціалу України в цілому, а також сприяло старінню наукових кадрів і погіршенню матеріальних умов науково-дослідницької діяльності, що свідчить про кризовий стан власне системи кадрового забезпечення науки.

На початку XXI ст. ситуація щодо динаміки наукових кадрів дещо стабілізувалася. Проте, на наш погляд, є важливим проаналізувати тенденції розвитку наукового потенціалу та вікової структури наукових кадрів України* (табл. 1).

За період 2002-2006 років відбувся деякий перерозподіл науковців за віком. З наведеної таблиці видно, що частки науковців вікових категорій від 61 до 69 і після 70 років зростають. Інакше кажучи, кількість науковців, вік яких перевищує пенсійний, збільшується. Так, за даними на 2006 рік, кількість наукових співробітників, вік яких перевищує 70 років, зріс порівняно з 2002 роком в 1,8 разів, а число науковців вікової категорії від 61 до 69 років змінилося не істотно — в 1,1 раз. В той самий час найбільшою залишається доля вікової категорії від 51 до 60 років, і саме ця категорія протягом чотирьох років, а саме з 2002 по 2005 рік залишалася практично без змін, і тільки в 2006 році їх

чисельність знизилася в 1,2 рази порівняно з попереднім роком. З іншого боку, частина вікової категорії від 41 до 50 років систематично зменшується з року в рік і в 2006 році їх питома вага скоротилася майже на 25% порівняно з 2002 роком. Якщо ж говорити про зміни в чисельності дослідників молодшого і середнього віку, то відзначимо, що протягом досліджуваних років, а саме 2002-2006 роки, позитивної динаміки їх чисельності не спостерігається. Дослідники у віці 31-40 років, хоча й не залишають наукову галузь досить активно, проте й значних змін, щодо збільшення їх кількості також не спостерігається. Дослідники, що припадають під категорію до 29 років, так само не вирізняються значним покращенням їх кількості, проте деяке збільшення все ж помічається. Найбільшою мірою це пов'язане з наслідками економічної кризи 90-их років, яка вплинула на процес трансформування наукової системи України.

Таблиця 1

Розподіл дослідників за віком

Вікова структура	2002	2003	2004	2005	2006
Усього	85241	83890	85742	85246	80497
до 29 років	11840	11491	12813	12916	12955
31-40 років	12802	12293	12431	12795	12772
41-50 років	20689	19069	18423	17184	15654
51-60 років	25064	25578	26298	26466	22441
61-69 років	12874	13202	13132	12779	13107
після 70 років	1942	2257	2645	3106	3568

**В статистичних щорічниках цей показник почали друкувати з 2002 року*

Так, частка дослідників молодшого віку, а саме від 29 до 40 років, збільшилася в 2002 році з 29% до 32% в 2006 році, так само як і кількість дослідників пенсійного віку, яка виросла з 17% в 2002 році до 21% в 2006 році. Проте чисельність дослідників середнього віку, а саме від 41 до 60 років, навпаки скоротилася з 54% від загальної кількості дослідників в 2002 році до 47% в 2006 році.

Проаналізовані статистичні дані свідчать, що в Україні спостерігається стійка тенденція старіння наукових кадрів, яка негативно вплинула на науковий потенціал нашої країни. Проблема ця виникла після розпаду СРСР і була посилена обвальним фінансуванням науки в цілому. Творча молодь була змушена або їхати за кордон, або кардинально змінювати сферу діяльності.

Деякі зміни відбулися і в чисельності кандидатів і докторів наук України, які нажалі свідчать про негативні тенденції зменшення їх кількості із року в рік.

З даних в таблиці 2 видно, що в Україні чисельність кандидатів наук до 29 років, починаючи з 2002 року і по 2005 рік, практично не змінювалася і

характеризувалася стабілізацією.

Таблиця 2

Розподіл кандидатів наук за віком

Вікова структура	2002	2003	2004	2005	2006
Усього	17082	16664	16918	16918	16864
до 29 років	670	613	630	635	738
31-40 років	2241	2259	2352	2489	2824
41-50 років	4324	4035	3849	3713	3545
51-60 років	5230	5250	5315	5325	4835
61-69 років	4057	3866	3956	3782	3741
після 70 років	560	641	816	974	1181

У 2006 році ситуація дещо змінилася і їх кількість виросла на 16% порівняно з 2005 роком, у той час як за попередні роки збільшення відбувалося лише на 1,5%, при тому, що 2003 рік взагалі відзначився зменшенням на 8% відповідно до попереднього року. Кількість кандидатів у віці від 31 до 40 років характеризувалася збільшенням їх чисельності від 13% в 2002 році до 17% в 2006 році, на відміну від кандидатів наук найпродуктивнішого для науковців віку від 41 до 50 років, де спостерігався інтенсивний відтік з науки з кожним роком — від 25% в 2002 році до 21% в 2006 році. Ситуація щодо чисельності кандидатів наук вікової групи від 51 до 60 років є дещо схожою ситуацією з кандидатами наук молодшого віку, коли впродовж 2002-2005 років вона практично не змінювалася, і тільки у 2006 році їх кількість знизилась на 9% відповідно до попереднього року. Для кандидатів наук від 61 до 69 років характерна досить стабільна ситуація впродовж 2002-2004 років, хоча і відбувалися незначні коливання. Проте, в наступні роки їх кількість дещо знизилася і у 2006 році складала 3741 кандидати наук, що на 7% менше порівняно з 2002 роком. 2002-2006 роки характеризуються активним зростанням чисельності кандидатів наук пенсійного віку — після 70 років з 3% в 2002 році до 7% в 2006 році.

Якщо ж розглянути динаміку чисельності докторів наук (табл. 3), то побачимо, що ситуація дещо інша ніж з кандидатами наук.

Зазначимо, що ступінь доктора наук в Україні здобули 3 особи у віці до 29 років за період 2002-2006 років. Зокрема, 2 доктори наук у 2002 році та 1 доктор наук у 2005 році. Динаміка вікового розподілу докторів науки в 2002-2006 роках характеризується незначним зменшенням чисельності докторів наук, з 1,4% в 2002 році до 1,3% в 2006 році у віці від 31 до 40 років та активним зменшенням чисельності докторів наук з 12,5 до 9% у віці від 31 до 40 років та з 38,8 до 36% у віці від 61 до 69 років. Питома вага докторів наук пенсійного віку збільшилася з 15,7% в 2002 році до 23,4% в 2006 році, а у віці від 51 до 60 років вона практично

не змінилася, хоча і відбувалися незначні коливання.

Таблиця 3

Розподіл докторів наук за віком

Вікова структура	2002	2003	2004	2005	2006
Усього	3999	4001	4019	4176	4260
до 29 років	2	-	-	1	-
31-40 років	58	64	53	48	55
41-50 років	503	477	421	395	379
51-60 років	1254	1202	1258	1326	1296
61-69 років	1552	1572	1611	1549	1533
після 70 років	630	686	676	857	997

Тобто, тенденції, щодо збільшення в розглянутий нами період як кандидатів наук так і докторів наук пенсійного віку — після 70 років, спостерігаються. Ми бачимо поступове збільшення їх кількості із року в рік. Порівняно з 2002 роком (630 осіб) у 2006 році (997 осіб) кількість докторів наук збільшилася у 1,5 рази, а кількість кандидатів наук порівняно з 2002 роком (560 осіб) у 2006 році (1181 особа) взагалі у 2,1 рази.

Проте, незважаючи на постійне і значне скорочення чисельності працівників наукових організацій, насиченість України науковими кадрами залишається досить високою, і Україна є державою, що володіє достатньо вагомим науково-технічним кадровим потенціалом, який відчутно впливає на її соціально-економічний розвиток. Одночасно чисельність наукових кадрів в Україні на відміну від переважної більшості європейських країн зменшується, що погіршує передумови успішної реалізації євроінтеграційних прагнень держави.

Список використаних джерел:

1. Бублик С.Г. Кадрове забезпечення науково-технологічного розвитку / Україна: стратегічні пріоритети. Аналітичні оцінки. За ред. А.С. Гальчинського. — К.: НІСД, 2004. — С. 211-226.
2. Дежина И.Г. Кадровые проблемы в российской науке и инициативы государства // Наука и науковедение. — 2006. — №1 — С. 28-34.
3. Онопрієнко В.І. Довгожителі у науці: дисбаланс поколінь чи збереження традицій? // Вісник НАН України. — 2006. — № 6 — С. 57-65.
4. Добров Г.М. Наука о науке. Введение в общее науковедение. — 20-е изд., доп. и перераб. — Киев: Наук. думка, 1970. — 320 с.
5. Научно-технический потенциал: структура, динамика, эффективность / Г.М. Добров, В.Е. Тонкаль, А.А. Савельев, Б.А. Малицкий. — Киев: Наукова

думка, 1987. — 347 с.

6. Попович О.С. Реалізація пріоритетів і динаміка науково-технічного потенціалу // Наука та наукознавство. — 2004. — №4 Додаток — С. 14-26.
7. Ісакова Н.Б., Кавуненко Л.П. Сучасні тенденції у керуванні науковими колективами // Наука та наукознавство. — 2005. — №1. — С. 18-29.
8. Lidiya Kavunenko Ukraine: institutional changes in S&T in a period of economic decline // In the book from system transformation to European integration / Edit Werner Meske, Lit Verlag Monster, 2004. — P. 91-112.

***Annotation.** Work is devoted to the problems of research potential of science and age-old structure of brainpowers of Ukraine. In the article the tendencies of development of scientific potential and age old structure of brain-powers of Ukraine are analysed, in particular the considered dynamics of the age old distributing of doctors and candidates of sciences of Ukraine. A conclusion is done, that and falling of quantity of researchers proceeds in future, and the statistical data analysis testifies to lengthening of senescence of brain-powers — reduction among them of age group from 31 to 50 years. However, Ukraine is the state, that owns enough ponderable scientific and technical skilled potential which perceptibly affects its socio-economic development. The quantity of brain-powers in Ukraine unlike swingeing majority of the European countries diminishes simultaneously, that worsens pre-conditions of successful realization of eurointegration aspirations of the state.*

***Key words:** structure of skilled potential of science, dynamics of quantity of candidates and doctors of sciences, age-old structure of brain-powers.*

УДК 338.515

Л.П. Дитко, асистент КПНУ імені Івана Огієнка

ПРОБЛЕМА ЗРОСТАННЯ ТРУДОВИХ ДОХОДІВ ЯК ОБОВ'ЯЗКОВА ПЕРЕДУМОВА ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРСОНАЛУ

У статті висвітленні проблеми вростання доходів від праці та оптимізація їх диференціації як обов'язкова передумова підвищення мотивації трудової діяльності, так і сталого соціально-економічного розвитку в цілому.

***Ключові слова:** трудові доходи, заробітна плата, рівень життя, мотивація, матеріальна мотивація, форми та системи оплати праці,*